

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval 6. oktoobril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on oma läbitud jooksuradu meenutamas staier **Vladimir Heerik**.

Laupäeval, 15. oktoobril kell 12.00 – Tartus, Riia tn 14 endise kino Ekraan ruumes **jooksjate kokkutulek-ettekandepäev "Tamme staadionilt Pariisi"**, millega tähistatakse 90 aasta möödumist legendaarse jooksutreeneri **Helmut Heido** ja mitme tema treeningrühma liikme (**Hubert Pärnakivi, Lembit Virkus, Rein Leinus** jt) sünnist. Ettekandepäeval astuvad üles **Tiidrek Nurme, Holger Peel, Priit Pullerits, Rainis Venta** jt, päeva juhhib **Daimar Lell**.

Esmaspäeval, 24. oktoobril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (*Raua tn 1, hoone nurgauks*) saab koolitust, kuidas leida spordiinfot interneti avarustest (**Daimar Lell**) ja isikuandmeid Geni vahendusel (**Henno Linn**).

Neljapäeval, 10. novembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on meenutamas kahtlemata põnev esineja.

Esmaspäeval, 21. novembril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis räägitakse selle aasta tegemistest ja peetakse plaane tulevikuks ning muidugi ei puudu huvitav esineja.

Esmaspäeval, 28. novembril Tartus, Ülikooli 14 hotelli Lydia sündmuskeskuses

kell 11.00 – ESAS täiskogu koosolek.

kell 12.30 – ESAS XVI konverents, peateemaks 2-ga lõppevatel aastatel toimunud, st 100 jt ümmarguste aastate tagused Eesti jaoks olulised spordisündmused. Teemat avavad **Kalle Voolaid, Tiina Naarits-Linn**,

Jaak Valdre, Daimar Lell, Johannes Vedru, Tiit Lääne, Reio Ojavere, Enn Hallik jt.

Osavõtuks palume eelregistreerida hiljemalt 20. novembriks meiliaadressil spordiajalooelts@gmail.com või tel. 56497632 (Enn Mainla).

Neljapäeval, 8. detsembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on kuulajate ees arvatavasti talvise ala esindaja.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

OLÜMPIAPRONKSIMEHELE AVATI MÄLESTUSKIVI

Jaak Valdre

27. juulil oli 1928. aasta OM-il Amsterdams purjejahi Tutti V liikmena olümpiapronksi võitnud Eberhard Konrad Roman Vogdti 120. sünniaastapäev. Sel puhul avati endise Kohatu mõisa kõrvalhoonete vahetus läheduses MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfred eestvedamisel ning Kohatu ja Männiku külaelau arendamise MTÜ kaasabil sealses mõisas sündinud mehele mälestuskivi (*pildil kivi kõrval selle paigaldamise initsiaator Jaak Valdre*) ja infotahvel. Rahvale oli vaatamiseks ka purjetajate poolt võidetud 1928. a OM-i pronksmedal.

E. K. R. Vogdt sündis 27. juulil 1902 Kohatu mõisas Kullamaa kihelkonnas Läänemaal (tänapäeval Märjamaa vald, Raplamaa).

Ta lõpetas Tallinna Toomkooli ja 1926 juristina Tartu Ülikooli majandus-õigusteaduskonna. Ta kuulus üliõpilaskorporatsiooni Estonia. Pärast kõrghariduse omandamist töötas ta õpitud erialal 1927–1939 Tallinnas ning 1940. aastast Saksamaal. II maailmasõja lõpus mobiliseeriti Vogdt Saksa armeesse, oli lühikest aega liitlaste käes sõjavangis. 1945. aastal asus ta elama Oberaulasse, kus 9. veebruaril 1964 ka suri.

Vogdti tähtsamaiks sportlikuks saavutuseks oli pronksmedali võitmine purjetamises Amsterdami OM-il 1928. Tema tädimees oli Emil Fahle (1875–1929), kes 1926 tellis kiiljahi Tutti V (olid ka Tutti I–IV; Tutti oli E. Fahle tütre Gertrudi hellitusnimi) Rootsist kuulsalt jahtlaevade disaineri Gustaf Estlanderi firmast, purjed ostis Inglismaalt. Fahle komplekteeris ise meeskonna, kattis kõik kulud ja saatis purjeka oma rahadega olümpiale. 6 m purjejahtide klassis võitis Eesti meeskond (Nikolai Vekšin, Eberhard Konrad Roman Vogdt, William von Wiren, Georg Faehlmann ja Andreas Faehlmann) Norra ja Taani järel pronksi.

Eesti purjeka Tutti V meeskond (vasakult) Andreas Faehlmann, Georg Faehlmann, William von Wiren, Eberhard Vogdt ja Nikolai Vekšin jahi pardal IX OM purjetamisvõistlustel Amsterdamis 1928

1930 ostis Tutti V Rootsi purjetaja Sven Salén, jaht sai nimeks MayBe II ning sellega võitsid ka rootslased olümpiapronksi (1936 Berliini OM).

Eraldi tuleb välja tuua olümpiamedali, õigemini meenekandiku, lugu. Uurimustöö tulemusel selgus, et purjetamise võistkondlikul alal, nagu seda oli ka 6 m jahtide võistlus, anti 1928. aasta OM-il igale esikolmikusse tulnud riigile välja üks medal, kõik meeskonnaliikmed said diplomi. 2005. aastal tuli Saksamaalt Eestisse Emil Fahle pojapoeg Sven Fahle, kaasas hõbekandik, mille peal on

OM-i pronks (näha medali revers), Eesti Olümpiakomitee tollane märk, Eestimaa Merejahtklubi (E. S. Y. C. – Estländischer See Yacht Club) märk ja Amsterdami OM-i rinnamärk ning saksakeelne graveering: „Ihrem verehrten Jachteigner Emil Fahle in dankbarer Erinnerung an die Olympiade in Amsterdam 1928. Die Mannschaft der Tutti V: N. Wekschin, W. v. Wiren, G. Faehlmann, A. Faehlmann, E. Vogdt.“ (Austatud jahiomnikule Emil Fahlele tänulikkusega mälestuseks 1928. a Amsterdami olümpiamängudel. Tutti V meeskonna liikmed ...) – nii otsustasid mehed selle ainsama medali kinkida neid Amsterdami saatnud ja kõik kulud katnud jahiomnikule Emil Fahlele.

Sven Fahle annetas selle uhke kandiku (*pildil*) Eesti Jahtklubide Liidule, kes usaldas selle MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfredile Vogdti üritusel osalejatele näitamiseks.

EESTI SPORDIAJALOO SELTSI XXI SUVEKOOL

Anne Tamm

Seekordne suvekool toimus 28.–29. juulini Valgamaal, Tõrva vallas Soontagas, imeilusa Väikse Emajõe kaldal, õdusas Greete motellis. Kaunis paik andis taaskohtumisele erilise positiivse meeleolu, mida võimendas veel meeldiv majutus ja maitsvad söögid.

Algusriivitusel andis Enn Mainla teada suvekooli täpsema kava ja algaski esimene koolitund. Kuulajate ette astus meie tegus auliige Uno Aava (*pildil*) tutvustama oma eelmisel aastal trükivalgust näinud raamatu "VÕITJAD" sellel aastal ilmunud järge – "VÕITJAD II", mõlemad tutvustavad mehi, kes kihutasid võidu XX sajandil. Värskelt

ilmunud ajalooliste fotodega illustreeritud raamatus leiavad tutvustamist nelja autoringrajal kihutanud võidusõitja sporditeed: Enno Jürima, Igo Rätsepp, Peep Laansoo ja Elmo Salm. Ettekandja rääkis haaravalt ja huvitavalt ning tekitas ka toreda vestlusringi. Aitäh, kallid Uno, jätkugu sul tegusat aega ka edaspidiseks!

Uno Aava (paremal) kuulajate ees

Peale kosutavat lõunasööki jätkati sportlikult – petangikuulide loopimise ja noolte täpselt märklaua pihta viskamise ning mölkkymänguga – tulemus on ju tähtis ja kõik pingutasid. Petangis olid täpsema käega Tiina Naarits-Linn ja Peep Põldvee, nooleviskes olid teravama silmaga Viive Reesar ja Tõnu Jago ning mölkkys tabasid paremini Mai Luik ja Toivo Järvis. Võistluse käiku ilmestasid vaimukad sõbralikud kommentaarid ja konkurentide innustamine.

Mölkky demonstreerimas oma osavust Ants Saar ja Viive Reesar

Siis olime valmis kohtumiseks Tõrva Gümnaasiumi direktori Ivar Hanverega (*pildil*), kes alustas 1980. aastal Tõrva Gümnaasiumi kehalise kasvatuse õpetajana ja jätkab viimased 31 aastat direktorina. Sellist entusiastlikku piirkonna hariduse-, kultuuri- ja spordijuhti oleks vaja igasse meie maa piirkonda, siis oleks inimesed hoitud ja armastatud! Loodame ja soovime, et tal jätkuks seda energiat Tõrva rahva eestvedajana veel kauaks!

Peale õhtusööki jätkunud tegevus algas mälujõustikuga, kus tuli leida vastused Daimar Lelle tosinale küsimusele. Kõige nutikam oli kolmik (*pildil vasakult*): Enn Hallik, Ants Saar ja Rein Järva. Õhtu kujunes eriti

meeleolukaks kõva saunaleili, laulu, tantsu, maitstva kringli – Viive meistriteos, aitäh – nautimisega ja ülevoolava tujuga!

Järgmisel päeval peale toekat hommikusööki siirdusime spordiplatsile korvirõngasse palli loopima, mis osutus päris keeruliseks – vähese trenni viga! Paremini õnnestus see Viive Reesarel ja Toivo Järvisel.

Ja oligi käes suvekooli viimane, väga oodatud etteaste – nõuandeid jagas Kriisinõustamise ja Eneseleidmise Keskuse Mahena 2005. aastal üks ellukutsujaid Tiina Naarits-Linn, kelle moto on "Kui silmadel ei ole pisaraid, ei ole hingel vikerkaart". Saime targemaks, kuidas eriolukordades kriisist välja tulla, et 24–72 tunniga jooksul on nõustaja abi kõige efektiivsem kergemaks taastumiseks. Tõusude ja mõnadega võib ka minna aastaid, mis jätab aga jälje kogu eluks. Teine teema oli suhtetasandid – lapse, vanema, täiskasvanu vahel.

Oli väga põnev mõttearendus, mida sai meie seltskond tagasisõidul praktiliselt ja tormiliselt edasi arendada! Aitäh, Tiina, kindlasti ootame Sinu etteastet ka järgmises suvekoolis.

Suvekooli lõpetamisel jagati välja kenad osavõtjamedalid, tunnistused suvekoolis teadmiste omandamise kohta ja nii mõnigi teenis ka aupaberi kauni Greete motelli pildiga.

*Sporditundide
kokkuvõttes
parimad
aupaberite ja
medalitega
(vasakult):
Toivo Järvis,
Mai Luik,
Peep Põldvee,
Viive Reesar,
Enn Hallik,
Natalja Taivere*

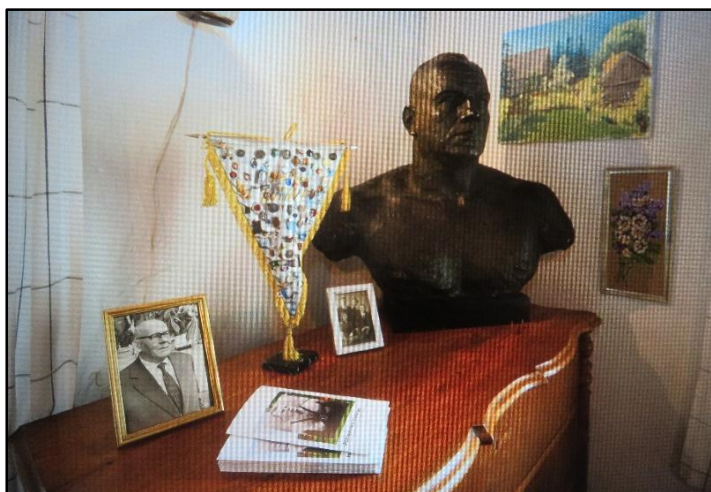
Kokku osales 33 seltsilist. Ise paneksin selle kuuma suve TOP-3 sündmuste nimekirja. Aitäh hr Enn Mainlale järjekordse kosutava, arendava ja positiivseid emotsioone tõstva kohtumise korraldamise eest ja kõigile "koolilastele" parimat edaspidiseks!

Suvekooli lõpupildile on jäänud (vasakult): eespool Enn Mainla, Helju Mainla, Tiina Naarits-Linn, Viive Reesar, Maie Reet Paalma, Natalja Taivere, Monika Holm, Mai Luik, Milvi Brokko, Tiiu Kuuse, Kersti Põldvee ja Anne Tamm; taga Henn Karits, Rene Rinaldo, Henno Linn, Vello Pluum, Tõnu Jago, Eduard Virkus, Rein Järva, Uno Aava, Aime Tobi, Peep Põldvee, Toivo Järvis, Enn Hallik, Arne Peterson, Priit Neeme, Aime Pärnakivi, Daimar Lell ja Tõnu Kivi

MÄLESTUS OLÜMPIAVÕITJAST JOHANNES KOTKAST RAIUTI KIVISSE

29. juulil avati Kambja valla ja Tartumaa Spordiliidu pingutuste tulemusel Ivaste külas Mõtsa talus mälestuskivi olümpiasangar Johannes Kotkasele. Kaks päeva varem täitus seitsekümmend aastat tema võidust kreeka–rooma maadluse raskekaalus Helsingi Olümpiamängudel. Talumajas on vaadata ka pisike väljapanek maadluskorufee auhindadest. Oma ajastu parimale maadlejale pühendanud mälestusmärgi autoriks on skulptor Lauri Tamm.

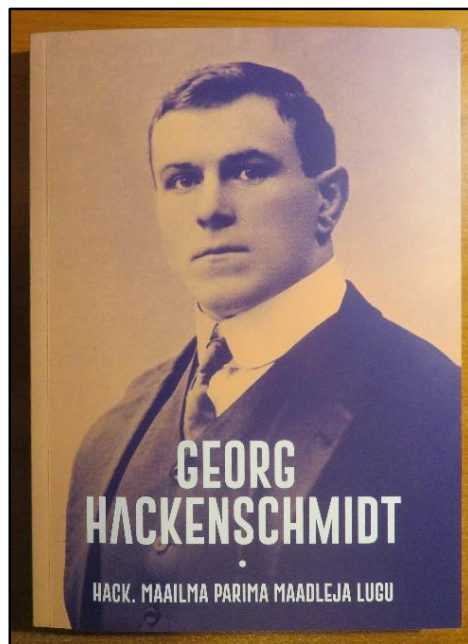

ILMUS HACKI MÄLESTUSTERAAMAT

31. augustil esitleti Spordi- ja Olümpiamuuseumis värsket raamatut „Hack. Maailma parima maadleja lugu“ (*pildil*), mille aluseks on maailmakuulsa Eesti maadleja Georg Hackenschmidt enam kui 70 aastat tagasi kirja pandud inglisekeelsed käsikirjalised mälestused.

Tartus sündinud Georg Hackenschmidt (1877–1968) on harukordne isik Eesti spordiloos. Olles eelmise sajandi algul maailma üks paremaid maadlejaid spordiala hiilgeaegadel, tõusis ta rahvusvaheliseks superstaariks, keda imetledes on isegi USA president Theodore Roosevelt öelnud kuulsad sõnad: „Kui ma poleks Ameerika Ühendriikide president, tahaksin ma olla Georg Hackenschmidt!“

Oma elu lõpuperioodi kirjades Eesti NSV Spordimuuseumi direktorile Olaf Langsepale avaldas legendaarne sportlane omal ajal soovi, et need mälestused jõuaksid Eestisse ning võiks ka siin avaldatud saada. Hackenschmidt soovi austades võeti

spordimuuseumi teaduri Kalle Voolaidi (*pildil rääkimas esitlusel raamatu saamislugu*) eestvedamisel ette käsikirjaliste mälestuste eesti keelde tõlkimine, seejärel toimetamine ja raamatuks vormistamine. Raamat annab ülevaate maadleja noorusajast Tartus, tipp-atleediks kujunemisest ning elukutselise maadlejana seiklustest üle maailma. Need mälestused annavad meile rohkesti uut infot Hackenschmidt elu ja tema kaasaegsete kohta

ning avab seni vähe teada taustu olulistest hetkedest maadleja sportlasteel.

Värskelt ilmunud autobiograafiat saab soetada suurematest raamatupoodidest ja soodsamalt spordimuuseumi poest.

SEPTEMBRIKUU SELTSIPÄEV

Esimesel septembril, teadmiste päeval toimunud seltsipäeval spordimuseumis andis kuulajatele uusi teadmisi aerutamise ja sõudespordi kohta pikaaegne Tartu SAKi treener Helle Kulmar.

*Helle Otsar
(Kulmar,
paremal) ja
Inge
Mihkelsoo
(Lään) Eesti
koolinoorte
meistri-
võistlustel
aerutamises
1963*

Helle Kulmar (*pildil*) alustas tõsisemat sportimist aerutajana ja oli juba noorteklassis edukas. 1962. aastal võitis N Liidu noorte meistrivõistluste pronksmedali ja tuli Dünamo üleliiduliseks noortemeistriks. Aastatel 1963–1971 kogus 8 Eesti meistritiitlit, 3 neljasüstal ja 5 teatesõitutes. Peale ülikooli kehakultuuriteaduskonna lõpetamist 1967. aastal on ta tegutsenud treenerina jagades sõudmise ja peamiselt aerutamise tarkusi sadadele huvilistele.

Kohtumisel osalejad said kuulda teeneka treeneri värvikaid meenutusi oma pikalt sporditeelt maal ja veel, sellega kaasas käinud muredest ja rõõmudest, andekamatest õpilastest, põnevamatest seikadest ja muidugi ka tema hinnangutest spordiala arengule Emajõel ja laiemaltki.

KAIDO KÜLAOTS MALEOLÜMPIAST INDIAS

Merike Rõtova

Tallinna osakonna septembrikuu kokkusaamisel rääkis suurmeister Kaido Külaots (*pildil*) suvel Indias toimunud maleolümpiast. Külaots ise mängijana ei osalenud. Ta oli projekti *Team Estonia* raames tegelenud Eesti naiskonna ettevalmistamisega olümpiaks ja Eesti Maleliidu juhatus pidas otstarbekamaks, et ta ka olümpial on meie perspektiivika naiskonna treeneriks, kes abistab partiide ettevalmistamisel. Ühtlasi oli ta nii meeskonna kui ka naiskonna kapten.

Külaotsa sõnutsi on maleolümpia kõige ulatuslikum võistkondlik malevõistlus, kuhu piltlikult öeldes tuleb kokku kogu maailm. Meeskondi oli kohal 188, Eesti meeskond reitingute põhjal 57. Naiskondi oli 162, Eesti asetusest 30. Seekordset olümpia-koosseisu mõjutas ka poliitika. Venemaa invasiooni tõttu Ukrainasse ei lubatud olümpiale Venemaa ega ka temaga koostööd tegeva Valgevene esindusi. Loobus teadmata põhjustel Hiina. Veel enam. Venemaa jäeti ka ilma õigusest korraldada maleolümpia, mis käesoleval aastal oli ette nähtud läbi viia Moskvas. Napilt pool aastat enne olümpiat nõustus seda suurüritust enda peale võtma tugev malemaa India, kes Külaotsa hinnangul sai sellega hästi hakkama.

Venemaa ja Hiina puudumisel eeldati meeste turniiril võitjaks tugevakoosseisulist USA koondist, kes jäi lõpuks alles viiendale kohale. Meeste turniiril oli seekord üllatusi palju, eelkõige üllatas noore Usbeki koondise võit, neile järgnes Armeenia, kelle kannul kogu olümpia vältel kodupublikut rõõmustanud kaks India koondist. Eesti koondis mängis koosseisus: Kalle Kiik, Aleksandr Volodin, Kirill Chukavin, Andrei Šiškov ja Meelis Kanep. Eriti tõstis Külaots esile Kalle Kiige head esinemist, kes meie mängijatest kogus kõige enam punkte. Kusjuures Kalle oli esimesel laual mängijatest ealt kõige vanem, saab järgmisel aastal 60. Külaotsa arvates esinesid mehed võimete kohaselt. Jagati 43.-58. kohta, lisanäitajate arvestamisel oldi 56. Läti näiteks oli 57. (ah, kui napilt edestasime!), Soome 61.

Meie noor ja perspektiivikas naiskond läks püüdma kohta vähemalt 20 hulgas. Eesti eest maletasid hiljuti suurmeistriks saanud Mai Narva, Margareth Olde, Anastassija Sinitsõna, Triin Narva ja Sofia Blokhin. Olümpia debütant, koondise pesamuna 16-aastane Sofia läbis olümpia kuni viimase vooruni väga tublilt kaotuseta. Lõpuvoorus Kreekaga tuli siiski ka temal käsi alistumise märgiks sirutada. Külaotsal oli see viimane voor kuidagi eriti hästi meeles. Avangu järel olid seisud lootustandvad, kuid lõpptulemuseks jäi siiski viik 2:2. Kui oleks saadud pool punkti rohkem, siis oleks lõppjärjestuses oldud 16. kohal, nüüd 26. koht. Naabritega võrreldes olime siiski paremad: Läti 47. ja Soome 51. Külaotsa sõnul selle naiskonna paremad ajad on veel ees. Võidutahet ja oskusi tütarlastel jätkub. Puudu on võib-olla veel kogemustest, aga need tulevad aastatega.

Kokkutulnud kuulasid suurmeister Kaido Külaotsa esinemist huviga. Nuriseti meie meedia üle, mis malevõistlusi halvasti valgustab, kui üldse. Olümpiast siiski oli üht-teist kuulda. Esitati mitmeid küsimusi. Küsiti ka, kas järgmisel maleolümpial kahe aasta pärast Budapestis Külaots osaleb mängijana? Suurmeister vastas, et eks maletajale meeldib ikka kõige rohkem ise malelaua taga olla.

PANE TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). Üldkogu otsusel on **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad.** Liikmemaksu vabastus kehtib ka **auliikmetele.** Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on **2 eurot.**

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

□ □ □ □ □ □ □

Täname Eesti Kultuurkapitali seltsi tegevuse toetamise eest!

□ □ □ □ □

**Kasutatud Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi kodulehel ilmunud materjale
Fotod: Mait Luha, Aldo Luud, Enn Mainla, Maris Mägi, Reio Ojaverre,
Kristjan Teedema, Jaak Valdre ja Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi kogu**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 103
koostas ja toimetas Enn Mainla**